Utlåtande MiUU 21/2016 rd─ RP 162/2016 rd

Miljöutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av energieffektivitetslagen

Till ekonomiutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av energieffektivitetslagen (RP 162/2016 rd): Ärendet har remitterats till miljöutskottet för utlåtande till ekonomiutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- överinspektör Maria Holmi, arbets- och näringsministeriet
- konsultativ tjänsteman Pentti Puhakka, arbets- och näringsministeriet
- konsultativ tjänsteman Taina Nikula, miljöministeriet
- professor Jyri Seppälä, Finlands miljöcentral
- verksamhetsledare Jouni Keronen, Climate Leadership Council
- ledande expert Janne Peljo, Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra.

Skriftligt yttrande har lämnats av
- Finlands Kommunförbund
- Motiva Ab.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Syftet med propositionen är att ändra energieffektivitetslagen så att den bättre motsvarar kraven i energieffektivitetsdirektivet. Det handlar om att statens centralförvaltnings upphandlande enheter är skyldiga att beakta energieffektivitetskraven för produkter, tjänster och byggnader vid inköp som överstiger tröskelvärdena. Centralförvaltningsmyndigheterna ska endast köpa produkter, tjänster och byggnader med hög energieffektivitetsprestanda, förutsatt att detta är förenligt med kostnadseffektivitet, ekonomisk genomförbarhet, hållbarhet i vidare bemärkelse, teknisk lämplighet och tillräcklig konkurrens. Kostnadseffektiviteten ska bedömas med tanke på produktens, tjänstens eller byggnadens hela livscykel. Propositionen innehåller ändå inte en likadan möjlighet att beakta livscykelkostnader som den som finns i förslaget till upphandlingslag.

Utskottet ställer sig bakom förslaget och betonar att den offentliga sektorn är en viktig aktör som genom sitt exempel kan bidra till förändringar på marknaden som sporrar till mer energieffektiva lösningar. Eftersom skyldigheterna i propositionen endast gäller centralförvaltningsmyndigheternas inköp som överskrider tröskelvärdena är den omedelbara effekten av ändringen totalt sett liten. Här handlar det endast om att genomföra energieffektivitetsdirektivet. Också förslagets tilllämpningsområde gäller därför bara egenskaper som har att göra med energieffektivitet, såsom också namnet säger.

Utskottet konstaterar att motsvarande skyldigheter i princip tillämpas redan i dag, eftersom det i statsrådets principbeslut om främjande av hållbara miljö- och energilösningar (cleantechlösningar) ställs krav på statens upphandlande enheter som gäller säkerställande av energieffektiviteten. Eftersom det inte finns förpliktande lagstiftning utan bara ett principbeslut om kraven, har det inte ansetts räcka att genomföra direktivet. Därför behövs propositionen.

Utskottet betonar att det har uppskattats att det finns en stor outnyttjad potential för att främja energieffektiviteten. Principbeslutet är inte förpliktande lag, och det har uteslutande karaktär av rekommendation för andra än statens upphandlande enheter. Därför iakttas det inte i praktiken på samma sätt som lagstiftning.

Energieffektiviteten är ett viktigt affärsverksamhetsområde för de finländska cleantechföretagen. För att förbättra exportutsikterna är det viktigt att säkerställa att företagen i branschen får ut sina innovativa lösningar på hemmamarknaden och på det sättet kan skaffa sig referenser med tanke på den internationella verksamheten. Genom offentlig upphandling kan man främja energieffektiva lösningar och därmed också exportmöjligheterna.

Utskottet fäster också uppmärksamhet vid att det i propositionen sägs att det för att de föreslagna ändringarna ska kunna tillämpas i de upphandlande enheterna krävs att vetskapen och kompetensen utvecklas och att det behövs tillgång till information som är à jour. Det bör finnas tillgång till tillräcklig information och rådgivning om energieffektivitet för att de upphandlande enheterna på lämpligt sätt ska kunna beakta de krav som ändringarna förutsätter i anbudsförfaranden i samband med offentlig upphandling.

I motiveringen till 29 a § i propositionen säger regeringen att om en produkt, tjänst eller byggnad med högre energieffektivitetsprestanda som helhet bedömd är ett skadligare alternativ med tanke på miljön, kan centralförvaltningsmyndigheten välja ett miljövänligare alternativ. Prövningen ska basera sig på allmänt använda forsknings-, mätnings- och bedömningsmetoder. Utskottet framhåller att de upphandlande enheterna behöver mätnings- och bedömningsmetoder som fungerar i praktiken och är lätta att använda för att kunna utföra prövningen. Koldioxidavtrycket bör vara ett viktigt kriterium vid sidan av energieffektiviteten för att man ska kunna välja ett alternativ som baserar sig på förnybar energi i stället för ett i sig energieffektivt alternativ som baserar sig på fossila bränslen.

Utskottet hänvisar till sitt utlåtande om den nya upphandlingslagstiftningen (MiUU 20/2016 rd) och betonar behovet att öka utbildningen och rådgivningen så att miljöaspekterna beaktas vid den offentliga upphandlingen och särskilt att säkerställa att rådgivningen är långsiktig i stället för projektbaserad som hittills. Det finns särskilt ett behov av konkreta praktiska handböcker, mallar och

indikatorer som underlättar de upphandlande enheternas arbete. Man bör också målmedvetet ta fram nya indikatorer. Ett tydligt instrument för att mäta koldioxidavtrycket av produkter, tjänster och verksamheter skulle till exempel hjälpa kommunerna att nå sina mål för koldioxidneutralitet och kunde i framtiden också användas av ett brett fält av olika aktörer.

Utskottet betonar att det är essentiellt för att nå klimatmålen i Parisavtalet att både statens centralförvaltning och kommunernas upphandlande enheter tillämpar skyldigheterna i propositionen i sin verksamhet. Ett bra exempel på det klimatarbete som utförs i kommunerna är HINKU-projektet för kolneutrala kommuner. Kommunerna försöker minska utsläppet av växthusgaser med 80 procent fram till 2030 från nivån 2007. Projektet har lett till goda resultat, man har sett över rutinerna och resultaten har varit snabba. Inom projektet har man tagit fram årliga bedömningar av utsläppen och konkreta färdplaner mot en koldioxidsnål ekonomi. Kommunerna har också samordnat sin upphandling för att till exempel öka antalet solpaneler. Det ingår också en process för offentlig upphandling som syftar till kostnadseffektivitet och till att aktivera den inhemska marknaden i riktning mot cleantechlösningar. I samband med de mest innovativa projekten har det visat sig finnas behov av åtgärder för att minska risker som beror på icke-fungerande lösningar. HINKU-projektet visar att det finns en stor potential för utsläppsminskningar och att det går att nå snabba lösningar om man ser arbetet mot klimatförändringen som en möjlighet och ändrar rutinerna på ett fördomsfritt sätt.

Till sist konstaterar utskottet att det nyligen har undertecknats branschvisa avtal om nya energieffektivitetsmål för perioden 2017—2025 med företrädare för näringslivet, fastighetsbranschen, kommunsektorn och oljebranschen. I och med avtalen effektiviseras energiförbrukningen inom olika branscher genom frivilliga åtgärder. I detta nu har 150 företag och 16 kommuner eller samkommuner anslutit sig till avtalen. De har förbundit sig att effektivisera sin energiförbrukning fram till 2025 i enlighet med det mål som satts upp. Energieffektivitetsavtalen utgör en viktig del av Finlands energi- och klimatstrategi och är den primära metoden för att främja en effektiv energianvändning. Avsikten är att över hälften av energisparmålet för perioden 2014—2020, som baserar sig på EU:s energieffektivitetsdirektiv och är bindande för Finland, ska täckas med hjälp av den energibesparing som fås genom avtalen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Miljöutskottet föreslår

att ekonomiutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 20.10.2016

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Satu Hassi gröna
vice ordförande Silvia Modig vänst
medlem Anders Adlercreutz sv

medlem Petri Honkonen cent
medlem Susanna Huovinen sd
medlem Pauli Kiuru saml
medlem Rami Lehto saf
medlem Eeva-Maria Maijala cent
medlem Riitta Myller sd
medlem Martti Mölsä saf
medlem Pertti Salolainen saml
medlem Katja Taimela sd
medlem Ari Torniainen cent
medlem Mirja Vehkaperä cent.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Ekroos.

AVVIKANDE MENING

Motivering

Syftet med propositionen är att ändra energieffektivitetslagen så att den bättre motsvarar kraven i energieffektivitetsdirektivet. Ändringarna gäller statens centralförvaltnings upphandling. Det sägs i propositionen att den offentliga sektorn är en viktig aktör som genom sitt exempel kan främja att marknaden förändras så att den sporrar till produktion av produkter, tjänster och byggnader med högre energieffektivitetsprestanda samt ändrar medborgarnas och företagens energiförbrukningsvanor.

Det sammanlagda värdet av den offentliga sektorns inköp i Finland är årligen cirka 32 miljarder euro, dvs. cirka 15 procent av bruttonationalprodukten. Den största delen av inköpen utgörs av kommuners, samkommuners och andra kommunala organisationers inköp. År 2015 uppgick värdet av inköp som organisationerna inom den statliga centralförvaltningen gjorde till sammanlagt cirka 5 miljarder euro, dvs. bara cirka 15,6 procent av den offentliga upphandlingen.

Bland annat Motiva, Sitra, Climate Leadership Council (CLC) och SYKE fäster i sina utlåtanden till miljöutskottet uppmärksamhet vid att också kommunerna och samkommunerna måste beakta energieffektiviteten i sin upphandling. Motiva, Sitra och CLC betonar också att energieffektiva inköp inom den offentliga sektorn skapar en marknad för de finländska företagen i cleantechbranschen och hjälper dem att få inhemska referenser som är av yttersta vikt för att främja exporten av finländska miljöinnovationer.

Kraven i lagen bör därför också omfatta kommuner och samkommuner. Enligt CLC kan man då nå betydligt större effekter för både miljön och de finländska cleantechföretagens affärsmöjligheter.

Avvikande mening

Vi föreslår

att ekonomiutskottet fogar en ny 5 punkt till 2 § i lagförslaget som följer:

2 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på

— —

5) kommuner och sammanslutningar av kommuner från och med den 1 januari 2020. Centralförvaltningsmyndigheternas skyldigheter enligt denna lag gäller från den dagen också kommuner och sammanslutningar av kommuner.

Helsingfors 20.10.2016

Satu Hassi gröna
Silvia Modig vänst